

Misterioasele provocări ale ursitei

„Mare e grădina Ta, Doamne!“... dar atunci când e vorba (și) de Satana, și de interpușii lui, vom putea observa că „grădina“ cu pricina este încă și mai cuprinzătoare, înglobând vrăji misterioase, dar și practici oculte periculoase, descântece și invocări malefice, farmece și influențări ale ursitei, „făcături“ și „mersul prin fum“ etc. Istoric vorbind, de la șamanii daci la Mama Omida, vrăjitoria a funcționat pe aceste tărâmurile neîntrerupt, demonstrând apetitul special pentru supranatural al poporului de pe aceste meleaguri, dar și cortegiul înspăimântător al întâmplărilor tragice care au însoțit deopotrivă magia albă și magia neagră, adesea transformându-se într-un reînnoit pariu cu moartea și pierderea speranței la o posibilă Mântuire...

Oameni simpli sau oameni însemnați, mireni, dar și înalți prelați, păcătoși, dar și suflete neprihănite – cu toții pot cădea pradă blestemelor, afuriseniilor, anatemei sau – cu un termen liturgic arhaic – „proclețiilor“. Dincolo de considerațiile rațional-științifice care le clasează ca pe niște superstiții, mulțimea cazurilor petrecute în decursul istoriei, dar și în contemporaneitate arată că, în fapt, blestemele – și, odată cu ele, imprecățiile, anatemele și afuriseniile – există și chiar adesea funcționează, aducând cu ele consecințe tragice...

Vatră a unor civilizații bogate, dar și vad milenar pentru trecerea a zeci de valuri migratoare, teritoriul României este suprasaturat de comori arheologice, veritabile tezaure artistice și istorice din metale prețioase, de multe ori în piesele de aur și argint fiind incrustate nestemate. Descoperite de multe ori din pură întâmplare, aceste bogății fabuloase au adus cu ele o serie teribilă de nenorociri! Se spune, de altfel, că orice asemenea comoară vine „la pachet“ împreună cu un blestem îngrozitor, care, odată ignorat, dezlănțuie pe loc demonii...

Vrăjitoria a fost practică pe actualul teritoriu românesc încă din cele mai vechi timpuri, fiind descoperite situri în care primii șamani își desfășurau ritualurile încă din epoca omului primitiv.

Vrăjitoria, în variate contexte istorice, religioase și mitice, este folosirea unor presupuse puteri supranaturale sau magice. Supranaturalul este ansamblul fenomenelor care sunt mai presus de forțele și legile naturii sau în contradicție cu acestea, care par în afara naturii, a lumii percepute prin simțuri. Supranaturalul este atribuit unor forțe miraculoase. Supranaturalul se deosebește de paranormal, care descrie fenomenele rare, care însă nu sunt în contradicție cu legile naturii. În supranatural se încadrează și diferitele forme de prezicere, însă cele mai importante forme de manifestare pentru vrăjitorie sunt magia albă (cu efecte pozitive, benefice) și magia neagră (cu efecte negative, distructive).

Totuși, populația din spațiul carpato-danubiano-pontic nu făcea diferența în trecutul îndepărtat între magia albă și magia neagră. Adică nu cunoșteau distincția între practica de a folosi forțe supranaturale în scopuri constructive și vrăjitoria în scopul răzbunării. Ambele forme de vrăjitorie erau denumite *farmece* (din limba latină „pharmacum“). Conceptul de vrăjitorie și credința în existența sa au persistat de-a lungul istoriei înregistrate. Ele au fost prezente sau centrale în diferite vremuri și în multe forme diferite între culturi și religii din întreaga lume, inclusiv culturi „primitive“, dar și cele „foarte avansate“ și continuă să aibă un rol important în multe culturi astăzi.

Din punct de vedere istoric, conceptul predominant de vrăjitorie în lumea occidentală derivă din legile Vechiului Testament împotriva vrăjitoriilor și s-a instalat definitiv în subconștientul colectiv atunci când credința în vrăjitorie a obținut aprobarea Bisericii în perioada modernă timpurie. S-a născut, astfel, un conflict teosofic între bine și rău, vrăjitoria fiind considerată în general rea și deseori asociată cu diavolul și închinarea în fața acestuia. Aceasta a culminat cu moartea, tortura și găsirea „țapului ispășitor“ (vină pentru nenorocirea omului)

și câteva secole de vânatoare de vrăjitoare, începând cu Inchiziția catolică, dar, apoi, mai ales în Europa protestantă, înainte de a se opri în mare măsură în timpul epocii europene a Iluminismului. Viziunile creștine din zilele noastre sunt diverse și acoperă gama de opinii de la credința și opoziția intense (mai ales de la fundamentalistii creștini) la non-credință, iar în unele biserici chiar și la aprobare. De la mijlocul secolului XX, vrăjitoria – uneori numită „vrăjitorie contemporană“ pentru a o distinge în mod clar de credințele mai vechi – a devenit numele unei ramuri a păgânismului modern.

Reîntorcându-ne la începuturile civilizației pe tărâmurile actualmente românești, este de semnalat faptul că geto-dacii aveau cuvinte proprii pentru a denumi vrăjitoria sau vrăjitorul, unele ajunse până astăzi nemodificate, de exemplu: *boscorodeală*, *boscănitură* sau *vâlfă*. Cuvântul *farmec(e)* este sinonim cu peste 48 de cuvinte, din care 19 de origine latină, 10 din limbile neo-latine, 6 autohtone, 6 cu etimologie necunoscută, 5 din limbile slave, unul din turcă și unul din maghiară. Din limba slavă, cuvântul *vraja* are o utilizare integral națională și tinde să înlocuiască cuvântul *farmec*.

Magie albă și magie neagră de la daci în Evul Mediu

Religia și ritualurile religioase au jucat un rol important în comunitatea dacilor, susțin istoricii. O serie de mărturii despre viața acestora oferă amănunte neobișnuite despre modul în care oamenii și în special preoții daci se raportau la divinitate. Geții „se știu face nemuritori“, scria istoricul Herodot în urmă cu două milenii și jumătate, prezentând viața comunităților care populau în acele timpuri teritoriile actuale ale României. Zalmoxis, cel mai cunoscut personaj din mitologia dacilor, era cel care le oferea inițierea în tainele nemuririi. Și Platon relata despre zeul dacilor că avea puterea să îi facă pe oameni nemuritori și să îi tămăduiască. „Acest trac spunea că doctorii greci au mare dreptate să facă observațiile de care pomenii. Dar, adăugă el, Zalmoxis, regele nostru, care e zeu, spune că precum nu se cade să încercăm a vindeca ochii fără să ne ocupăm de cap, ori capul fără trup, tot astfel nu se cade să încercăm a vindeca trupul fără să vedem de suflet, și că tocmai din pricina asta sunt multe boli la care nu se pricep doctorii greci, fiindcă nu cunosc întregul de care ar trebui să îngrijească“, a scris Platon în *Charmide*. Unii autori îl consideră pe Zalmoxis drept zeu, în timp ce alții i-au atribuit titlatura de mare preot, de profet, rege sau preot-vrăjitor. „Un mare număr de autori antici îl compară constant pe Zalmoxis cu personaje istorice sau fabuloase, caracterizate prin anumite fapte sau calități deosebite: coborârea în infern, inițierea, extazul, transa șamanică, metempsihoza (migrația sufletului)“, explica Mircea Eliade în volumul *De la Zalmoxis la Ghenghis Han* (1970).

Istoricul Herodot prezenta ritualul sângeros prin care strămoșii noștri își venerau divinitatea. „Tot în al cincelea an aruncă sorții și întotdeauna pe acel dintre ei pe care cade sorțul îl trimite în solie la

Zalmoxis, încredințându-i de fiecare dată toate nevoile lor. Trimiterea solului se face astfel: câțiva dintre ei, așezându-se la rând, țin cu vârful în sus trei sulite, iar alții, apucându-l de mâini și de picioare pe cel trimis la Zalmoxis, îl leagă de câteva ori și apoi făcându-i vânt, îl aruncă în sus peste vârful sulitelor. Dacă, în cădere, omul moare străpuns, rămân încredințați ca zeul le este binevoitor; dacă nu moare, atunci îl învinuiesc pe sol, hulindu-l că este un om rău; după ce aruncă vina pe el, trimite pe un altul. Tot ce au de cerut îi spun solului cât mai e în viață“, relatează Herodot în *Istorie*. Sacrificiul făcea posibilă comunicarea unui mesaj și ducea astfel la reactualizarea legăturilor directe între daci și zeul lor, susținea Mircea Eliade. Ritualuri asemănătoare îi erau adresate și zeului războiului, susțin unii autori din Antichitate. „Și într-atât au fost de lăudați goții, încât se spune că la ei s-a născut Marte, pe care înșelăciunea poezilor l-a făcut zeu al războiului. De aceea spune și Vergilius: *Neobositul părinte, care stăpânește câmpiile geților*. Pe acest Marte, goții totdeauna l-au înduplecat printr-un cult sălbatic (căci victimele lui au fost prizonierii uciși), socotind că șeful războaielor trebuie împăcat prin vărsare de sânge omenesc“, scria Iordanes în *Getica*.

Un alt ritual ciudat al dacilor avea loc în timpul furtunilor. „Când tună și fulgeră, traccii, despre care este vorba, trag cu săgețile în sus, spre cer, și își amenință zeul, căci ei nu recunosc vreun altul afară de al lor“, informează Herodot. Potrivit lui Mircea Eliade, acest ritual se adresa, de fapt, puterilor demonice manifestate în nori, „Altfel zis, este vorba de un act cultural pozitiv: se imită indirect și se ajută zeul fulgerelor (Gebeleizis), trăgând săgeți împotriva demonilor tenebrelor“, scrie Mircea Eliade.

Preoții erau cei care coordonau practicile ieșite din comun ale dacilor. Unul dintre ritualurile inițiatice, explicat de Mircea Eliade, avea menirea de a-i transforma pe războinicii daci în adevărate fiare. „Esențialul inițierii militare consta în transformarea rituală a tânărului războinic în fiară. Nu era vorba numai de bravură, de forță fizică sau de putere de a îndura, ci de o experiență magico-religioasă, care

modifica felul de a fi al tânărului războinic. Acesta trebuia să-și transmute umanitatea printr-un acces de furie agresivă și terifiantă, care îl asimila carnasierelor turbate. Sunt deci de reținut două fapte: pentru a deveni războinic redutabil, se asimila magic comportamentul fiarei, în special al lupului, și se îmbrăca ritual pielea lupului fie pentru a împărtăși felul de a fi al unui carnasier, fie pentru a semnifica preschimbarea în lup. “ Atât timp cât războinicii daci îmbrăcau pielea animalelor, ei nu mai erau oameni, ci personificarea animalelor. Războinicul-lup nu mai avea nimic omenesc și nu se mai simțea legat de nicio lege sau obicei, mai scrie Mircea Eliade. „Într-adevăr, tinerii războinici nu se mulțumeau numai să își atribuie dreptul de a jefui și de a teroriza comunitățile în timpul adunărilor rituale, ci erau capabili să se comporte ca niște carnasieri, devorând, de exemplu, carne de om.”

Dacii se foloseau de anumite plante pentru a obține starea de euforie, susțin istoricii. Cei care duceau o viață retrasă și înfrântă, dedicată zeităților, erau numiți „umblătorii prin fum“. Mircea Eliade oferă o explicație pentru acest termen. „Ca toți tracii, geții cunoșteau și ei extazul. Strabon raportează, urmându-l pe Poseidonius, că misiunii, în virtutea religiilor lor, se abțin de la orice aliment din carne, mulțumindu-se cu miere, lapte și brânză și pentru același motiv sunt numiți *Cei care se tem de Zeu* și *Cei care umblă prin fum (kapnobatai)*. E vorba de anumite persoane religioase și nu de totalitatea poporului“, informa Mircea Eliade. În ce privește expresia „umblătorii prin fum“, ea se referă, susținea autorul, la un extaz provocat de fumul de cânepă, mijloc cunoscut de sciți și de tracii. „În acest caz, *kapnobataii* ar fi dansatorii și vrăjitorii (șamani) misieni și geții care întrebuițau fumul de cânepă pentru a provoca transele extatice“, informa Mircea Eliade. Autorii antici susțineau că tracii, în timpul ospetelor, aruncau în foc semințe de cânepă și de mac, al căror miros provoacă o veselie asemănătoare cu beția, potrivit istoricului Ion Horațiu Crișan.

Preoții au jucat un rol important în societatea geto-dacică. „Ei pot fi comparați cu druzii celților, despre care Cezar ne spune că au o mare

însemnătate și se bucură de mare cinste. Ei oficiau cultul, se îngrijeau de sacrificiile publice și private, explicau practicile religioase. La ei veneau un mare număr de tineri să învețe. Ei hotărâsc în aproape toate dezbaterile publice și private. Preoții daci aveau cunoștințe științifice ori îndeletniciri medicale care își găsesc analogii la druzii celți. Tot preoții sunt cei care, întemeiați pe semnele cerești, fac proorocii. Aveau puteri aproape regale“, arăta istoricul Ion Horațiu Crișan în volumul *Spiritualitatea geto-dacilor* (1984).

Dacă dacii pot părea barbari prin prisma actelor lor de șamanism și ocultism, ei pot trece drept copiii cumiți ai Antichității dunărene, dacă e să-i comparăm cu sciții, o populație cu care s-au confruntat neîntrerupt, dar au și coabitat în același timp, împrumutându-și unii altora obiceiurile sângeroase și practicile mistice. Istoria dacilor este marcată de confruntări sângeroase cu numeroase triburi, dar și cu marile armate ale imperiilor din Antichitate, venind încoace dinspre zona Mediteranei, ori ale popoarelor care năvăleau încoace dinspre Răsărit, atrase de bogățiile acestui pământ. Sciții au fost unul dintre popoarele de temut ajunse în ținuturile dacilor. Obișnuiau să bea sângele dușmanilor uciși și să se hrănească din carnea acestora, potrivit relatărilor istoricilor antici, iar atrocitățile săvârșite de sciți depășeau orice închipuire.

Războaie sângeroase au marcat istoria popoarelor care au stăpânit în Antichitate peste teritoriile actuale ale României. Ținuturile strămoșilor daci au fost râvnite de celți, perși, macedoneni, romani și de numeroase triburi nomade, însă niciunul dintre popoarele străine care au participat la invazii în Dacia nu a fost descris într-un mod mai sumbru precum cel al sciților. Triburile sciților au ocupat teritorii în Dacia până în secolul II î.Hr., susțin unii istorici. Sciții au venit dinspre Răsărit, atrași de bogăția ținuturilor, și au pătruns în Dobrogea, Moldova și Transilvania. Timp de trei secole s-au dat lupte între sciți și daci. Herodot afirma că sciții erau urmașii eroului legendar Heracles, de la care au moștenit vitejia. „Este cu neputință să le scape cineva

când vine cu oaste împotriva lor, și nimănui nu-i stă în putere să dea de ei, dacă ei înșiși nu vor să se arate. Căci sciii n-au nici cetăți, nici ziduri întărite, ci toți își poartă casa cu ei și sunt arcași călări, trăind nu din arat, ci din creșterea vitelor și locuiesc în căruțe. Cum să nu fie ei de nebiruit și cu neputință să te apropii de ei?“, scria Herodot, citat în volumul *Izvoare privind Istoria României*. Vitejia sciiților și îndemnarea lor în mânăuirea arcului era întrecută doar de setea lor de sânge. Despre scii, istoricul antic afirma că îi orbeau pe sclavi și pe prizonierii luați în război, pentru a-i folosi la mulsul și la baterea laptelui pe care îl beau. Unii dintre prizonieri erau jertfiți zeilor, iar ritualurile erau înfrorătoare. „După ce-l stropesc cu vin pe cap, îi taie celui jertfit gâtul deasupra unui vas, pe care apoi îl duc pe grămada de lemne, iar sângele îl varsă pe sabie. Umărul drept al tuturor celor jertfiți este tăiat cu mână cu tot, fiind apoi aruncat în aer. Mâna rămâne acolo unde a căzut, iar trupul zace în altă parte“, afirma Herodot, adăugând că a luat parte la astfel de jertfe.

Războinicii scii obișnuiau să bea sângele dușmanilor uciși, după ce le tăiau acestora capul și îl ofereau regelui, pentru a primi o parte din pradă. Pielea de pe țeastă era păstrată ca trofeu. „Scitul jupoaie capul astfel: taie pielea de jur împrejur, pe după urechi, o apucă și o smulge de pe țeastă. Apoi o răzuiesc de carne cu ajutorul unei coaste de bou. O frământă în mâini și după ce a reușit să o înmoaie face din ea un fel de ștergar. Scitul pune acest ștergar la frâul calului pe care îl încalecă și se fâlește cu el. Cine are cele mai multe asemenea ștergare este socotit cel mai viteaz. Numeroși scii fac din atare piei chiar mantale, pentru îmbrăcat, veșminte pe care le cos în felul blănurilor ciobănești. De pe leșul vrăjmașilor, mulți jupoaie pielea mâinii drepte, cu unghii cu tot, și fac din ea un înveliș pentru tobă. Mulți jupoaie întreg trupul dușmanului și întinzându-i pielea pe bucăți de lemn o poartă pe caii lor“, relatează Herodot.

Capetele celor mai aprigi dușmani uciși de scii erau, de asemenea, transformate în trofee sau în pocale din care războinicii beau sânge și

vin. „După ce taie fiecare cu fierăstrăul țeasta mai de jos de sprâncene, o curăță. Săracii o învelesc numai cu o piele de bou neargăsită, folosindu-se de ea în felul acesta. Bogații, pe lângă acest înveliș de piele neargăsită, mai poleiesc țeasta cu aur pe dinăuntru și o folosesc ca pe un pocal, pentru a bea din ea“, afirma Herodot. Și țeștele rudelor ucise în fața regelui erau transformate în pocale, iar sciții se mândreau cu astfel de trofee în fața prietenilor lor.

Sciții aveau foarte mulți vrăjitori. Unii erau uciși dacă nu își dovedeau îndemânarea. Ritualul uciderii lor a fost prezentat de Herodot. „După ce umplu un car cu vreascuri, înjugă la el boii. Vrăjitorii, având piedici, mâinile legate la spate, iau în gură un căluș, sunt așezați pe vreascuri. Dau apoi foc vreascurilor și în felul acesta sperie boii, pe care-i pun astfel pe fugă. Adeseori, boii ard împreună cu vrăjitorii.“ Și fiii celor condamnați la moarte erau uciși. În schimb, fetele le erau cruțate.

Istoricul elen Strabon afirma, de asemenea, că sciții din teritoriile Mării Negre erau vestiți pentru cruzimea lor. „Ei jertfeau pe străini și-i mâncau, iar țeștele lor le foloseau la băut“, scria Strabon în *Geografia*. „Sciții își înmoaie săgețile în venin de viperă și în sânge de om; acest amestec blestemat n-are leac și la cea mai ușoară atingere produce moartea instantanee“, afirma Pliniu cel Bătrân. „Sciții își îngroapă de vii bătrânii și îi înjunghie pe ruguri pe aceia pe care răposaii i-au îndrăgit mai mult“, afirma Porphyrios, un alt autor din Antichitate, citat în volumul *Izvoare privind Istoria României*.

Despre modul de viață al sciților a relatat și istoricul Clearh din Soloi, în a secolul IV î.Hr. „Au ajuns cei mai nenorociți dintre muritori, din pricina lipsei lor de măsură. Căci ei s-au desfrânat ca nimeni altul, având din belșug tot felul de bogății și putându-și procura orice. Traiul îmbelșugat și faptul că dintre toți oamenii ei s-au dedicat mai întâi desfrânării i-au adus la atâta nelegiure, încât tăiau nasul tuturor oamenilor pe care îi întâlneau“, scria Clearh din Soloi. Autorul adăuga că femeile sciților au tatuat trupurile femeilor trace, pentru a le batjocori. „Sciții

au poruncit tuturor cu atâta trufie, încât serviciul de sclav atât de jalnic pentru toți, s-a transmis urmașilor cu un cuvânt scitic, așa cum era el“, afirma Clearh din Soloi.

Autorii antici au relatat despre expediția împăratului persan Darius pe teritoriile stăpânite de sciți, cu scopul de a-i pedepsi, și faptul că aceștia au respins atacurile armatei persane, care număra 80 000 de oameni. Herodot menționează, în scrierile despre războiul perșilor, și faptul că dacii i s-au opus lui Darius. În timp, alte triburi tracice s-au predat fără luptă. „Înainte de a ajunge la Istru, Darius îi supune mai întâi pe geții care se cred nemuritori. Geții, care luaseră hotărârea nesăbuită de a i se împotrivi, au fost robiți pe dată, măcar că ei sunt cei mai viteji și cei mai drekți dintre traci.“

Înrudiți cu sciții, potrivit istoricilor, sarmații au reprezentat un amestec de triburi războinice, care s-au stabilit la răsărit de teritoriile actuale ale României și la nord de Marea Neagră. Unii istorici i-au identificat ca fiind același popor al sciților, alții i-au diferențiat. „Felul de viață al sciților se deosebea de cel al sarmaților. Căci pe când unii sunt atât de cruzi încât mănâncă oameni, ceilalți se abțin și de la animale“, afirma Strabon. Sarmații au ajuns pe teritoriul Daciei, urmele acestor comunități fiind descoperite mai ales în zona Moldovei. Autorii antici remarcau îndemânarea lor în luptă și faptul că, la fel ca alte triburi scitice, și la sarmați femeile luptau. „În Europa se află un neam scitic care locuiește în jurul lacului Meotic și se deosebește de celelalte neamuri. Sunt așa-numiții sarmați. Femeile lor călăresc și, călare, trag cu arcul și aruncă sulița. Se luptă cu dușmanii cât timp sunt fecioare. Nu se mărită niciuna până nu a omorât fiecare trei dușmani și nu are legături cu bărbatul înainte de a face sacrificiile rânduite de lege. Dacă își ia bărbat, femeia încetează a călări, câtă vreme o nevoie nu silește întreg neamul să pornească la luptă. Femeile n-au sânul drept. În copilărie, când sunt încă foarte mici, mamele lor înroșesc un instrument de aramă făcut pentru scopul acesta, îl pun la sânul lor drept și îl ard, astfel acesta își pierde puterea de a crește, transmițând umărului și brațului drept toată